

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

GN ./ Riksåklagaren ang. **narkotikabrott**

Högsta domstolen, som meddelat prövningstillstånd beträffande frågan om hovrätten fick avgöra målet utan huvudförhandling, har förelagt Riksåklagaren att svara på GN:s överklagande. Följande anförs.

Min inställning

Jag medger GN:s yrkande om undanröjande och återförvisning.

Bakgrund

GN åtalades för narkotikabrott som består i att han uppsåtligen och olovligen innehaft 1,73 gram kokain, som är narkotika, i ett fordon.

Han förnekade brott och gjorde i tingsrätten gällande att platsbeskrivningen i ett åberopat beslagsprotokoll ("hittades i fordonets") tydde på en felskrivning och att polisen missat att anteckna att påsarna med kokain påträffats i en snusdosa i fordonets mittkonsoll.

Tingsrätten, som dömde GN för narkotikabrott enligt åtalet, gjorde bedömningen att det inte fanns något i utredningen som stöder GN uppgifter om att narkotikan har funnits i en snusdosa. Beslagsprotokollet talade enligt tingsrätten mot dessa uppgifter.

GN överklagade tingsrättens dom med yrkande om att hovrätten skulle frikänna honom från åtalet. Som ny bevisning åberopade han en vittnesattest i form av en promemoria från en polisman.

Målet avgjordes utan huvudförhandling i hovrätten. Hovrätten fann att det genom den i hovrätten åberopade promemorian fanns stöd för GN uppgift om att narkotikan påträffades i en snusdosa, till skillnad från den slutsats som tingsrätten dragit utifrån den där åberopade bevisningen. Emellertid fanns det enligt hovrätten flera uppgifter i promemorian som talade för att GN uppsåtligen innehaft narkotikan. Bl.a. framgick det att GN hade upplevts som nervös vid flera tillfällen under polisens ingripande, att han först hade nekat till att han haft något i fickorna och sedan tagit fram en stor sedelbunt, att han lämnat olika förklaringar till innehavet av sedlarna samt att han inte kunnat redogöra för hur mycket det var fråga om eller hur han fått pengarna.

Hovrätten, som tagit del av förhöret med GN i tingsrätten genom uppspelning av videoupptagningen av detta, gjorde bedömningen att GN inte på ett trovärdigt sätt hade kunnat förklara de märkliga uppgifter som framgått av promemorian. Han hade lämnat motsägelsefulla uppgifter under förhöret i tingsrätten. Exempelvis att han såg sina vänner stoppa ned snusdosan på en plats i bilen men att han ändå inte kände till var snusdosan fanns. Han hade enligt hovrätten inte heller lämnat någon rimlig förklaring till varför han inte redan i polisförhöret berättade att det var hans vänner som placerade snusdosan i bilen, om så var fallet. Mot bakgrund av detta bedömde hovrätten hans trovärdighet låg.

Sammantaget var det hovrättens bedömning att utredningen gav ett sådant stöd för åtalet att det var styrkt att GN innehaft narkotikan med insiktsuppsåt. Han dömdes för gärningen och tingsrättens dom fastställdes i alla delar.

Överklagande

GN har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja hovrättens dom på grund av grovt rättegångsfel och återförvisa målet till hovrätten för en ny prövning. I andra hand har han yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet i dess helhet.

Som grund för undanröjande och återförvisning har han gjort gällande att hovrätten borde ha hållit muntlig förhandling i målet samt att hovrätten begått grovt rättegångsfel när den dömt GN med utgångspunkt i omständigheter som inte varit föremål för prövning i underinstansen och som han inte fått möjlighet att bemöta.

Min bedömning

Reglerna om avgörande av brottmål utan huvudförhandling i hovrätten finns i 51 kap. 13 § rättegångsbalken. Bestämmelserna är fakultativa.

Hovrätten får enligt paragrafen alltid avgöra mål utan huvudförhandling, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat eller när prövningen inte rör själva saken.

Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten dessutom avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om åklagaren har överklagat endast till den tilltalades förmån,
2. om endast den tilltalade har överklagat och hans eller hennes ändringsyrkande godtas av motparten,
3. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller döma ut påföljd eller döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening,
4. om parterna har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling, eller
5. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

En huvudförhandling ska hållas när en part begär det och det inte är obehövligt. Om överklagandet avser även annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt 50 kap. 13 § får prövas utan huvudförhandling.

Utgångspunkten är, att en huvudförhandling anses obehövlig när en sådan har hållits i tingsrätten, någon ny bevisning inte har åberopats i hovrätten och målet inte rör någon allvarligare brottslighet. Detta förutsätter att det inte är befogat att hålla huvudförhandling av någon annan anledning, t.ex. när hovrättens prövning kommer att innefatta sakfrågor eller rättsfrågor som inte kan lösas på grundval av handlingarna i målet. Vid bedömningen av om en huvudförhandling är obehövlig ska hänsyn tas till den praxis som utvecklats av Europadomstolen om rätten till muntlig förhandling i överrätt. Det framhålls att det svenska hovrättsförfarandet är en överprövning av tingsrättens avgörande, inte en omprövning. (Se prop. 2015/16:39 s. 49 f. och 77.)

En allmän förutsättning för att ett mål ska kunna avgöras utan huvudförhandling är att det inte är nödvändigt med en förhandling på grund av någon annan bestämmelse i rättegångsbalken, t.ex. för att det åberopas ny muntlig bevisning i hovrätten som ska tillåtas eller för att ytterligare frågor behöver ställas till någon som hörts vid tingsrätten (se NJA 2020 s. 652 med hänvisning till 35 kap. 7 och 13 §§).

Vid bedömningen av om det finns förutsättningar att avgöra ett mål på handlingarna måste kraven som följer av 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen och Europakonventionen beaktas.

I det här fallet har GN överklagat tingsrättens dom till hovrätten med yrkanden i ansvarsfrågan. Han har åberopat ny bevisning som hovrätten har prövat. Vid avgörande av målet har hovrätten lagt omständigheter som framgår av den nya bevisningen till grund för domen. Dessa omständigheter har inte varit föremål för tingsrättens prövning och GN har inte fått tillfälle att bemöta dem innan hovrätten dömde honom för narkotikabrottet.

För att utreda saken tillfredsställande i hovrätten hade en huvudförhandling behövts. Det har därmed saknats förutsättningar för hovrätten att avgöra målet utan förhandling. Med hänvisning till att rättegångsfel förekommit medger jag att Högsta domstolen undanröjer hovrättens dom och återförvisar målet till hovrätten för ny behandling.

Bevisuppgift och handläggning

Ingen bevisning åberopas i frågan om det har förekommit rättegångsfel i hovrätten. Den frågan kan avgöras utan förhandling.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia till: Kammaråklagare Filippa Henkow, City åklagarkammare (AM-153845-23) och Utvecklingscentrum.